

ગુજરાતી સામાન્ય અને વિશિષ્ટ હેતુઓ

સામાન્ય હેતુઓ :

૧. ભાષાના મૂળ તત્વો (કૃતિનું વિષયવસ્તુ, સાહિત્યપ્રકાર, રચનાના પ્રકાર અને વ્યાકરણ)નું મૂળજ્ઞાન પ્રાપ્ત કરે
૨. શ્રવણ દ્વારા અર્થગ્રહણ કરે
૩. કથન દ્વારા અભિવ્યક્તિ કરે
૪. પાંચન દ્વારા અર્થગ્રહણ કરે
૫. લેખન દ્વારા અભિવ્યક્તિ કરે
૬. વ્યાકરણના જ્ઞાનનું ઉપયોજન કરે
૭. સાહિત્યના વિવેક પ્રકારોમાં રસ લઈ સાહિત્યકૃતિનો આસ્વાદ માણે

વિશિષ્ટ હેતુઓ નક્કી કરતી વખતે ધ્યાનમાં રાખવાની બાબતો

૧. હેતુઓની રચના વિધાન સ્વરૂપે કરવી

અયોગ્ય	યોગ્ય
- કવિનો પરિચય -માકોર ડોશીની પરિસ્થિતિ	- વિદ્યાર્થીઓ કવિનો પરિચય આપે - વિદ્યાર્થીઓ માકોર ડોશીની પરિસ્થિતિ વિશે પાંચ વાક્યો બોલે

૨. શિક્ષણને અતંતો વિદ્યાર્થીમાં શું પરિવર્તન આવશે તે સ્પષ્ટ હોવું જોઈએ.

(નોંધ : વિ.હેતુની રચના દરમિયાન જાણે, સમજે, કેળવ, પરિચિત થાય, મેળવે જેવા શબ્દોથી દૂર રહેવું. તેના બદલે વિધાનની રચના એવી રીતે કરવી કે જેમાં શિક્ષણના અંતે વિદ્યાર્થીમાં કેવું? કયું? પરિવર્તન આવ્યું હશે તેનો સ્પષ્ટ ઉલ્લેખ હોય. આ વર્તન અવલોકનક્ષમ એટલેકે જોઈ શકાય કે માપી શકાય તેવું હોવું જોઈએ.

અયોગ્ય	યોગ્ય
- વિદ્યાર્થીઓ વિશેષણના અર્થ વિશે જાણે - વિ. ગોવિંદનો પરિચય કેળવે - વિ. પરિશ્રમનું મહત્વ સમજે	- વિદ્યાર્થીઓ વિશેષણનો અર્થ જણાવે - વિ. ગોવિંદનો પાત્ર પરિચય દસ વાક્યોમાં લખે - વિ.ઓ પરિશ્રમનું મહત્વ સમજાવે

૩. વર્તનનું લઘુત્તમ સ્તર જણાવવું જોઈએ.

અયોગ્ય	યોગ્ય
- ગોવિંદનો પાત્ર પરિચય આપે - ઉપમા અલંકારના ઉદાહરણો જાણે	- વિ. ગોવિંદનો પાત્ર પરિચય દસ વાક્યોમાં આપે - ઉપમા અલંકારના ત્રણ ઉદાહરણો જણાવે

આ ઉપરાંત નીચેની બાબતો પણ ખાસ ધ્યાનમાં રાખવી

- વિશિષ્ટ હેતુઓ વાસ્તવિક, સિદ્ધ થઈ શકે તેવા હોવા જોઈએ.
- વિશિષ્ટ હેતુઓ વિદ્યાર્થીને સામાન્ય હેતુ તરફ દોરી જાય તેવા હોવા જોઈએ
- વિશિષ્ટ હેતુમાં શીખવવાના વિષયવસ્તુનો ઉલ્લેખ થયેલ હોવો જોઈએ.

ગુજરાતી વિષયમાં કેટલાક વિશિષ્ટ હેતુઓની યાદી

વિષયાભિમુખ

- વિદ્યાર્થીઓ પૂર્વજ્ઞાનને યાદ કરી બતાવે વિદ્યાર્થીઓ નવું જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરવા તત્પરતા દાખવે

મૂલ્યાંકન

- વિદ્યાર્થીઓ મેળવેલ જ્ઞાન જણાવે વિદ્યાર્થીએ મેળવેલ જ્ઞાનની ચકાસણી શિક્ષક કરે

સ્વાધ્યાય

- વિદ્યાર્થીઓ મેળવેલ જ્ઞાનનો ઉપયોગ કરે
- વિદ્યાર્થીઓ પ્રાપ્તજ્ઞાનનો નૂતન પરિસ્થિતિમાં ઉપયોગ કરે

કવિ/લેખકનો પરિચય

- વિદ્યાર્થીઓ કવિ/લેખકનો પરિચય આપે

ગદ્યનું આદર્શવ્યાયન :

- વિદ્યાર્થીઓ આદર્શવ્યાયનનું શ્રવણ કરે

કાવ્યગાન

- વિદ્યાર્થીઓ કાવ્યગાનનું શ્રવણ કરે વિદ્યાર્થીઓ કાવ્યગાનના આનંદને વ્યક્ત કરે
- વિદ્યાર્થીઓ કાવ્યજ્ઞાનમાં સહભાગી બને

વ્યાકરણ

- વિદ્યાર્થીઓ અપરિચિત શબ્દોના અર્થ આપે વિદ્યાર્થીઓ આપેલ શબ્દનો વિરોધી શબ્દ કા.પા. પર લખે
- વિદ્યાર્થીઓ શબ્દોના સમાનાર્થી શબ્દ જણાવે વિદ્યાર્થીઓ રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ જણાવે
- વિદ્યાર્થીઓ રૂઢિપ્રયોગને વાક્યમાં વાપરી બતાવે વિદ્યાર્થીઓ સમાસનો પ્રકાર જણાવે
- વિદ્યાર્થીઓ અલંકારના બે ઉદાહરણ આપે

નમૂનારૂપ હેતુઓ

ગદ્ય

વિદ્યાર્થીઓ.....

- લેખકે લીધેલા તમામ સંકલ્પો જણાવે
- દિલ્હીમાં લેખકને થયેલ કડવા અનુભવનું વર્ણન દસ-બાર વાક્યોમાં લખે
- ખોટી બે આનીને કંડક્ટર પાસે વટાવવા માટે લેખકે કરેલ પ્રયુક્તિનું વર્ણન કરે.
- શેઠ અને નોકર વચ્ચેનો સંવાદ લખવે
- શેઠ અને નોકર વચ્ચેનો સંવાદ બોલી બતાવે
- સૂરજડોશી દ્વારા ભૂરીભેંસને પાછી લાવવાનું તાત્પર્ય જણાવે
- ડોશાની મનોવ્યથાનું વર્ણન વર્ગમિત્રો વચ્ચે કરે

- “છકડો” પાઠના શીર્ષકની ચથાર્થતા જણાવે
- “માઈકલ સાથે મૈત્રી” પાઠના કુરુણ અંતનું વર્ણન બોલીને કરે
- પાઠને આધારે મંગળકાકાના વ્યક્તિત્વનો પરિચય બે ફકરામાં લખે
- નાટ્યખંડમાં વ્યક્ત તતા હાસ્યરસને વ્યક્ત કરે
- વસંત પાસેથી માહિતી મેળવવા રાવ સાહેબે કરેલ વિવિધ પ્રયુક્તિઓ જણાવે

કાવ્ય

- પ્રેમાનંદે આલેખેલું શ્રીકૃષ્ણનું શબ્દ ચિત્ર પોતાના શબ્દમાં વ્યક્ત કરે
- મુંબઈ શહેરમાં વીજળીની જોવાતી રાહને કવિએ કઈ પંક્તિમાં રજૂ કરેલ છે તે જણાવે
- “વૈષ્ણવજન તો તેને રે કહીએ, જે પીડ પરાઈ જાણે રે” પંક્તિનો અર્થ જણાવે
- કાવ્યમાં વપરાયેલ પ્રાસ યુક્ત શબ્દોની નોંધ નોટબુકમાં લકે
- કાવ્યમાં માટે વપરાયેલ પ્રતીકો જણાવે
- કાવ્યમાં વપરાયેલ છંદ જણાવે
- કાવ્યનો રસાસ્વાદ માણે
- કાવ્યમાં શબ્દની પસંદગીની ચથાર્થતા જણાવે
- કાવ્ય દ્વારા કવિની વર્ણન શૈલી વિશે ટૂંકી નોંધ લખે
- કાવ્યમાં કવિએ વ્યાકરણીય નિયમોમાં લીધેલી છૂટના ઉદાહરણ આપે
- શિક્ષકે આપેલા શબ્દનો ઉપયોગ કરીને કાવ્યપંક્તિની રચના કરે
- કાવ્ય/પંક્તિના ભાવને અનુરૂપ અન્ય કાવ્ય/પંક્તિઓ જણાવે
- કાવ્ય/પંક્તિના ભાવથી વિરોધી ભાવ ઘરાવતી પંક્તિઓ જણાવે
- કાવ્યના શીર્ષકની ચથાર્થતા જણાવે
- કાવ્યનો ભાવાર્થ જણાવે
- કાવ્યપંક્તિનું ગાન કરે
- કાવ્યની વિશેષતા જણાવે

વ્યાકરણ :

- વિશેષણ/અલંકારની વ્યાખ્યા/અર્થ જણાવે
- વિશેષણના પ્રકારો જણાવે
- વિશેષણ/અલંકારના બે ઉદાહરણ આપે
- રૂપક અલંકારના બે ઉદાહરણ જણાવે
- આપેલા વાક્યોમાંથી ઓળખી બતાવે
- નો ઉપયોગ કરી વાક્ય બનાવે
- અને ની તુલના કરે
- અને વચ્ચે રહેલ બે સામ્યતા જણાવે
- અને વચ્ચેનો ભેદ ઓળખી બતાવે